

NATUURONDERZOEK SPORTLAAN 125 TE DEN HAAG

Gierzwaluw, huismus en vleermuizen

Eindconcept

VERANTWOORDING

Opdrachtgever: DNS Planvorming
Contactpersoon: Dhr. R. Nijdam
Adres: Klaprozenweg 75C
1033NN Amsterdam
Tel: +31 6 2450 5607
E-mail: nijdam@dnsplanvorming.nl

Uitvoering: Adviesbureau E.C.O. Logisch
Adres: Postbus 38, 2910 AA
Nieuwerkerk a/d IJssel
Bezoekadres: 's-Gravenweg 318-D, 2911 BK
Nieuwerkerk a/d IJssel
Tel: 0180 322840
E-mail: algemeen@eco-logisch.com

Auteurs: K. den Hartogh MSc.
Ing. J. Koorevaar

Kwaliteitscontrole:

Projectcode: DNNA1701
Status: Eindconcept
Datum: 25-10-2017

Adviesbureau E.C.O. Logisch werkt volgens de kwaliteitsnormen van het Netwerk Groene Bureaus. Dit netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. De deskundigen werkende bij Adviesbureau E.C.O. Logisch voldoen hierdoor aan de volgens het Ministerie van Economische Zaken gestelde eisen.

Adviesbureau E.C.O. Logisch is aangesloten op de Nationale Databank Flora en Fauna en heeft daarmee toegang tot de meest volledige natuurgegevens in Nederland.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding en doel	4
1.2	Wettelijk kader	4
2	Onderzoeksmethodiek	5
2.1	Gierzwaluw	5
2.2	Huismus	5
2.3	Vleermuizen	5
2.3.1	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	5
2.3.2	Paarverblijfplaatsen en zwermplaatsen	5
2.3.3	Winterverblijfplaatsen	5
2.3.4	Vliegroutes en foerageergebieden.....	5
2.4	Overzicht inventarisaties	6
3	Resultaten	7
3.1	Gierzwaluw	7
3.2	Huismus	7
3.3	Vleermuizen	7
3.3.1	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	7
3.3.2	Paarverblijfplaatsen en zwermplaatsen	7
3.3.3	Winterverblijfplaatsen	7
3.3.4	Vliegroutes en foerageergebieden.....	7
3.4	Belang projectgebied	7
4	Toetsing Wet natuurbescherming.....	9
4.1	Toetsing	9
4.2	Mitigerende maatregelen	9
5	Conclusie en aanbevelingen	11
5.1	Conclusie	11
5.2	Aanbevelingen t.o.v. de Wet natuurbescherming.....	11

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Voor de realisatie van 12 woningen is men voornemens de Sacramentskerk en parochie aan de Sportlaan 125 te den Haag te amoveren. Deze ingreep wordt gezien als een ruimtelijke ontwikkeling.

In 2016 is door Adviesbureau E.C.O. Logisch verkennend natuuronderzoek uitgevoerd middels een quickscan ecologie. Uit de quickscan is gebleken dat het projectgebied mogelijk functies herbergt voor de gierzwaluw, huismus en vleermuizen. In opdracht van DNS Planvorming is derhalve een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van het projectgebied door de huismus, gierzwaluw en vleermuizen. Dit rapport bevat de resultaten van het onderzoek en aanbevelingen ten opzichte van de Wet natuurbescherming.

1.2 WETTELIJK KADER

Voor wat betreft de soortbescherming in de Wet natuurbescherming zijn er verschillende beschermingsregimes. Het gaat om soorten die op basis van Europese wetgeving beschermd zijn vanuit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en soorten die nationaal als beschermde soort zijn aangewezen. Middels een provinciale verordening kunnen deze nationaal beschermde soorten worden vrijgesteld van de verbodsbepalingen uit de wet. De vrijgestelde soorten kunnen verschillen per provincie.

Wanneer er door uitvoering van werkzaamheden sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen uit artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wet natuurbescherming, is een ontheffing noodzakelijk.

Een ontheffing wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing.
2. Er is sprake van een in de wet genoemd belang voor de betreffende soort of soortgroep.

Ook kan er mogelijk middels een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode worden gewerkt. Dit is enkel mogelijk indien de handelingen niet van wezenlijke invloed zijn op de aanwezige beschermde soorten. De huidige gedragscodes zijn nog niet afgestemd op dan wel goedgekeurd door de Minister van Economische Zaken voor handelingen in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen met effecten op Europees beschermde soorten.

De gierzwaluw en de huismus zijn op Europees niveau beschermd onder de Vogelrichtlijn. Alle vleermuizen zijn tevens op Europees niveau beschermd. De verbodsbepalingen voor Europees beschermde soorten zijn opgenomen in artikel 3.1 (vogels) en 3.5 (overige soortgroepen) van de Wet natuurbescherming.

Europees beschermde soorten – Vogels (Artikel 3.1 Wet natuurbescherming)

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Europees beschermde soorten - Overige soortgroepen (Artikel 3.5 Wet natuurbescherming)

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2 ONDERZOEKSMETHODIEK

2.1 GIERZWALUW

De aanwezigheid van broedlocaties van de gierzwaluw is onderzocht volgens het kennisdocument van de gierzwaluw¹. In de periode 1 juni tot en met 15 juli zijn drie bezoeken van twee uur aan de onderzoekslocatie gebracht om broedlocaties van de gierzwaluw in het projectgebied vast te stellen dan wel uit te sluiten. De bezoeken zijn vanaf minimaal één uur voor zonsondergang uitgevoerd met een minimale tussenperiode van 10 dagen.

2.2 HUISMUS

De aanwezigheid van broedlocaties van de huismus is onderzocht middels een inventarisatie welke gebaseerd is op het Kennisdocument huismus². In de periode 1 april tot en met 15 mei zijn twee bezoeken van twee uur aan de onderzoekslocatie gebracht om broedlocaties van de huismus in het projectgebied vast te stellen dan wel uit te sluiten. De bezoeken zijn vanaf minimaal één uur na zonsopkomst uitgevoerd met een minimale tussenperiode van 10 dagen.

2.3 VLEERMUIZEN

Onderzoek naar vleermuizen is te verdelen in het inventariseren van zomer- en kraamverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en zwermplaatsen, winterverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Per mogelijke functie is er onderzoek verricht conform het Vleermuisprotocol 2017³.

De inventarisaties met betrekking tot vleermuizen zijn met behulp van een zogenaamde batdetector uitgevoerd. Adviesbureau E.C.O. Logisch werkt standaard met de Petersson D240X of een vergelijkbare detector. Dit apparaat vangt de ultrasone geluiden van vleermuizen op en maakt deze hoorbaar voor het menselijk gehoor. Daarnaast biedt het apparaat de mogelijkheid geluiden op te nemen voor analyse achteraf. Enkele soorten zijn namelijk zeer moeilijk te determineren in het veld en vereisen een controle met behulp van analyse-software.

In paragraaf 2.6 is een overzicht gegeven van de uitgevoerde inventarisaties en de weersomstandigheden. De toegepaste methodiek wordt hier per functie nader toegelicht.

2.3.1 ZOMER- EN KRAAMVERBLIJFPLAATSEN

In de periode 15 mei - 15 juli is het projectgebied onderzocht op de aanwezigheid van zomer- en kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze inventarisatie bestaat uit drie rondes, waarvan er één in de vroege ochtend vanaf circa twee uur voor zonsopkomst is uitgevoerd. De overige twee rondes hebben 's avonds plaatsgevonden vanaf zonsondergang.

2.3.2 PAARVERBLIJFPLAATSEN EN ZWERMPLAATSEN

In de periode 15 augustus - 15 september zijn twee inventarisaties van twee uur uitgevoerd, teneinde paarverblijfplaatsen en zwermplaatsen vast te stellen dan wel uit te sluiten. De inventarisaties zijn afgestemd op zwermgedrag van de te verwachten soorten, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

2.3.3 WINTERVERBLIJFPLAATSEN

Ten behoeve van het onderzoek naar winterverblijfplaatsen van vleermuizen is er tijdens de inventarisaties in het paarseizoen aandacht besteed aan het middernachtzwermen van vleermuizen bij potentiële winterverblijven.

2.3.4 VLEGROUTES EN FOERAGEERGEBIEDEN

De inventarisaties naar vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen zijn simultaan met de overige vleermuisinventarisaties uitgevoerd. Hierbij zijn de aanwezige vliegroutes en/of foerageergebieden op kaart ingetekend.

¹ BIJ12, 2017, Kennisdocument gierzwaluw, versie 1.0, BIJ12 juli 2017

² BIJ12, 2017 Kennisdocument huismus, versie 1.0, BIJ12 juni 2017.

³ Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland 2017. Vleermuisprotocol 2017, 13 maart 2017

2.4 OVERZICHT INVENTARISATIES

In tabel 1 is een overzicht gegeven van de data en weersomstandigheden van het vleermuisonderzoek. De inventarisaties zijn uitgevoerd door ing. J. Koorevaar, K. den Hartogh MSc., S. van Berkel en B. Dijk.

Tabel 1: Overzicht inventarisaties

Datum	Tijd	Hoofdgroep	Activiteit	Weersomstandigheden
06-04-2017	09:00 – 11:00	Broedvogels	Huismus	Licht bewolkt, windkracht 4, 10 °C
15-05-2017	07:45 – 09:45	Broedvogels	Huismus	Half bewolkt, windkracht 4, 19 °C
27-05-2017	20:00 – 22:15	Broedvogels	Gierzwaluw	Onbewolkt, windkracht 4, 26 °C
27-05-2017	21:45 – 00:00	Vleermuizen	Zomer- en kraamverblijven	Onbewolkt, windkracht 4, 21 °C
28-05-2017	03:30 – 05:30	Vleermuizen	Zomer- en kraamverblijven	Bewolkt, windkracht 3, 17 °C
27-06-2017	20:30 – 22:30	Broedvogels	Gierzwaluw	Licht bewolkt, windkracht 3, 22 °C
27-06-2017	22:00 – 00:15	Vleermuizen	Zomer- en kraamverblijven	Licht bewolkt, windkracht 3, 14 °C
05-07-2017	21:00 – 22:30	Broedvogels	Gierzwaluw	Half bewolkt, windkracht 3, 20 °C
20-08-2017	21:45 – 00:00	Vleermuizen	Paarverblijven en zwermplaatsen	Bewolkt, windkracht 4, 18 °C
19-09-2017	05:15 – 07:30	Vleermuizen	Paarverblijven en zwermplaatsen	Bewolkt, windkracht 3, 10 °C

3 RESULTATEN

3.1 GIERZWALUW

Binnen het projectgebied zijn geen nestlocaties van de gierzwaluw aangetroffen. Er zijn tijdens de inventarisatierondes slechts enkele hoog overvliegende individuen van de gierzwaluw waargenomen. Deze vertoonden geen binding met het projectgebied.

3.2 HUISMUS

Gedurende het onderzoek naar het gebruik van het projectgebied door de huismus, zijn in de directe omgeving van het projectgebied geen nestlocaties van de huismus waargenomen. Delen van het projectgebied kunnen mogelijk onderdeel zijn van het foerageergebied van huismussen uit de wijdere omgeving van het projectgebied. Er zijn tijdens de inventarisaties echter geen individuen van de huismus waargenomen in het projectgebied. Hiernaast is er voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de directe omgeving in de vorm van onder andere (achter)tuinen. Door het ontbreken van waarnemingen van individuen van de huismus in het projectgebied en de aanwezigheid van voldoende geschikt foerageergebied kunnen effecten op de lokale populatie huismussen worden uitgesloten.

3.3 VLEERMUIZEN

Binnen het projectgebied zijn de gewone dwergvleermuis en de rosse vleermuis waargenomen. Per onderzochte functie wordt het gebruik van het projectgebied nader toegelicht. In bijlage 1 zijn de resultaten van het onderzoek op kaart weergegeven.

3.3.1 ZOMER- EN KRAAMVERBLIJFPLAATSEN

In het projectgebied zijn geen kraamverblijven of zomerverblijven aangetroffen. Gedurende de inventarisaties in het kraamseizoen is in de directe omgeving van het projectgebied activiteit waargenomen van foeragerende en overvliegende gewone dwergvleermuizen. Hiernaast is in het projectgebied een kortstondig foeragerende individu van de rosse vleermuis waargenomen. Er is geen binding met de aanwezige bomen en of bebouwing geconstateerd in deze periode. Het voorkomen van zomer- en kraamverblijven in het projectgebied is hiermee uitgesloten.

3.3.2 PAARVERBLIJFPLAATSEN EN ZWERMPLAATSEN

In het projectgebied is één paarverblijf van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Deze bevindt zich achter een stuk leistein op het dak aan de zuidkant van het projectgebied (zie bijlage 2). Gedurende de inventarisaties in het paarseizoen is in de directe omgeving van het projectgebied activiteit waargenomen van foeragerende en een tweetal baltsende gewone dwergvleermuizen. Één van deze baltsende individuen maakt gebruik van het aangetroffen paarverblijf. Het andere baltsende individu betrof balts in vlucht waarbij geen binding met de bebouwing was vastgesteld. Tijdens de inventarisaties zijn in het projectgebied geen zwermplaatsen aangetroffen.

3.3.3 WINTERVERBLIJFPLAATSEN

Tijdens de inventarisaties gedurende het paarseizoen zijn geen zwermactiviteiten van vleermuizen waargenomen die kunnen duiden op de mogelijke aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats. Een van de crypten onder de kerk dient in de periode 1 december – 1 maart nog geïnspecteerd te worden op aanwezigheid van vleermuizen en / of geschiktheid als winterverblijf. Deze was bij eerder onderzoek niet toegankelijk. Bij het aantreffen van verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, wordt aangenomen dat deze verblijfplaats ook door een of enkele individuen als winterverblijf worden gebruikt.

3.3.4 Vliegroutes en foerageergebieden

Binnen het projectgebied zijn geen duidelijke vaste vliegroutes waargenomen. De groenstructuren in het projectgebied worden gebruikt als foerageergebied door enkele individuen van de gewone dwergvleermuis.

3.4 BELANG PROJECTGEBIED

Het projectgebied bevat elementen welke worden benut door beschermde soorten. Het aangetroffen foerageergebied is voor de gewone dwergvleermuis van beperkt belang. Dit wordt door slechts enkele exemplaren van de deze soort incidenteel benut. Hiernaast is in de directe omgeving van het plangebied

voldoende geschikt alternatief foerageergebied aanwezig in de vorm van de stedelijke groeninrichting en aanwezige tuinen.

De baltsterritoria van de gewone dwergvleermuis zijn van redelijk belang. Er is één paarverblijfplaats aanwezig in het projectgebied. Aangezien er slechts één paarverblijfplaats aanwezig is zullen de werkzaamheden geen negatief effect hebben op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie van de gewone dwergvleermuis. De werkzaamheden zullen echter wel leiden tot het verlies van het betreffende paarverblijf.

Door het ontbreken van nestlocaties van de gierzwaluw en de huismus is het projectgebied niet van belang voor deze soorten.

4 TOETSING WET NATUURBESCHERMING

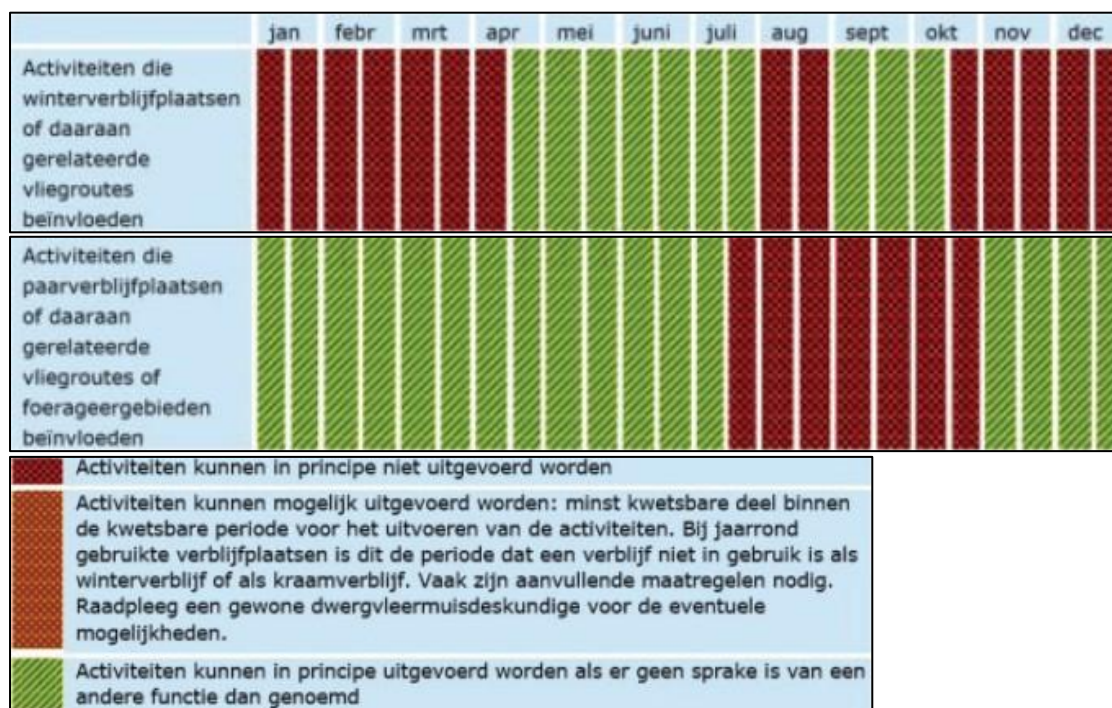
4.1 TOETSING

Bij het uitvoeren van de geplande ingreep gaat een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis verloren. Hiermee wordt de verbodsbepaling uit artikel 3.5 lid 4 van de Wet natuurbescherming overtreden. Om overtreding te voorkomen dient ontheffing te worden verleend van deze verbodsbepaling. Dit kan door het aanvragen van een ontheffing bij Omgevingsdienst Haaglanden. Wanneer dit onderdeel uitmaakt van een omgevingsvergunning, kan worden volstaan met een verklaring van geen bedenkingen.

4.2 MITIGERENDE MAATREGELEN

Ten behoeve van het aanvragen van een ontheffing of het verkrijgen van een verklaring van geen bedenkingen, dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen. Hierbij is het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis⁴ leidend. Deze stelt de volgende mitigerende maatregelen bij het vernietigen van een paarverblijfplaats:

- De werkzaamheden dienen uitgevoerd te worden buiten de kwetsbare periode, maar binnen de actieve periode van de gewone dwergvleermuis (figuur 1).

Figuur 1: Overzicht werkbare periode (Bron: Kennisdocument Gewone dwergvleermuis)

De kwetsbare periode betreft bij een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis de periode van half juli – eind oktober. Bij winterverblijven van de gewone dwergvleermuis geldt de periode half oktober – begin april. De optimale periode voor het ongeschikt maken van de in het projectgebied aanwezige verblijfplaats is april – half juli. Dit is echter deels ook afhankelijk van de weersomstandigheden. Bij een zachte winter kan de verblijfplaats eerder ongeschikt gemaakt worden. Het is raadzaam om hierbij een deskundige op het gebied van vleermuizen te raadplegen.

- Voorafgaand aan het ongeschikt maken van de huidige verblijfplaats, dienen in de directe omgeving van het projectgebied, binnen 100m van de huidige verblijfplaats, vier tijdelijke verblijfplaatsen worden geplaatst. Deze tijdelijke verblijfplaatsen dienen een afmeting te hebben van circa 50cm hoog, 20cm breed en 1-2 compartimenten te hebben. Het schoolgebouw dat grenst aan het projectgebied zou hiervoor een geschikte locatie kunnen zijn. Vervangende paarverblijven dienen uiterlijk half februari geplaatst te zijn.
- Na het ongeschikt maken van de huidige verblijfplaats, maximaal enkele dagen voorafgaand aan de sloop, zal een deskundige op het gebied van vleermuizen nagaan of de getroffen maatregelen effectief zijn geweest en het projectgebied vrij is van vleermuizen. Indien dit niet het geval is, dienen aanvullende maatregelen te worden getroffen.

⁴ BIJ12, 2017, Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, versie 1.0, BIJ12 juli 2017

- In de nieuwe situatie dienen nieuwe paarverblijven voor de gewone dwergvleermuis beschikbaar te zijn. Hiertoe dienen ten minste vier verblijfplaatsen verwerkt te worden in de nieuwbouw. Deze worden bij voorkeur zodanig geplaatst dat deze de huidige situatie benaderen. Er dient voorkomen te worden dat deze verblijfplaatsen door straatlantaarns of ander kunstlicht worden beschenen.
- Het type verblijfplaats en de locatie waar deze in de nieuwe situatie gerealiseerd worden, dienen in overleg met een deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis te worden vastgesteld en opgenomen te worden in de bouwtekeningen. Hierbij wordt uitgegaan van ten minste vier verblijfplaatsen. Deze kunnen worden gerealiseerd door kasten te verwerken in de spouwmuur of door aan de buitenzijde van de nieuwbouw kasten aan te brengen.

De gewone dwergvleermuis komt algemeen voor in Den Haag. Wanneer de hier omschreven mitigerende maatregelen worden uitgevoerd, komt de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis niet in het geding.

Naast het voorkomen van schade aan de gewone dwergvleermuis dient ook verstoring van broedgevallen te worden voorkomen. De werkzaamheden dienen dan ook zoveel mogelijk buiten het broedseizoen uitgevoerd te worden. Gezien de werkbare periode voor de gewone dwergvleermuis, is dit niet geheel mogelijk. Het is dan ook aan te bevelen groen en alle potentiële nestlocaties in de bebouwing voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt te maken, zonder de verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis te verstoren.

Bovengenoemde mitigerende maatregelen zijn opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Deze is als bijlage 3 toegevoegd aan deze rapportage.

5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

5.1 CONCLUSIE

In het projectgebied zijn geen nestlocaties van de gierzwaluw en de huismus aanwezig. Binnen het projectgebied is één paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Deze verblijfplaats zal door de werkzaamheden in het projectgebied worden vernield. Het aanwezige foerageergebied is voor de gewone dwergvleermuis van gering belang, gezien dit slechts door enkele individuen wordt benut.

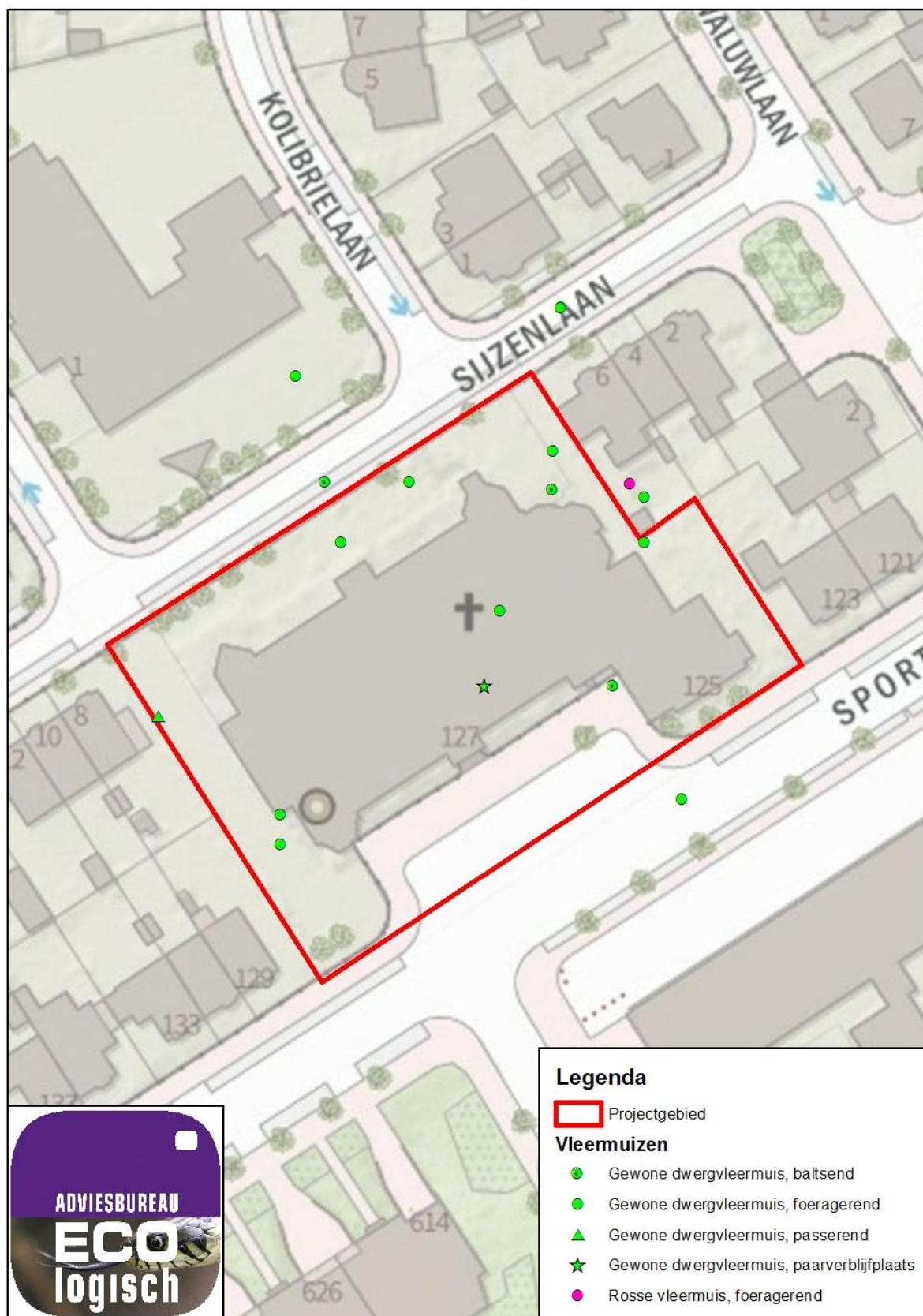
Het vernietigen van een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis is een overtreding van de verbodsbepaling uit artikel 3.5 lid 4 van de Wet natuurbescherming. Derhalve dient hiervoor ontheffing dan wel een verklaring van geen bedenkingen te worden verkregen van de Omgevingsdienst Haaglanden.

5.2 AANBEVELINGEN T.O.V. DE WET NATUURBESCHERMING

Om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen, dient ontheffing of een verklaring van geen bedenkingen verkregen te worden. Vervolgens dienen mitigerende maatregelen in acht te worden genomen, zoals opgenomen in bijlage 3. Mogelijk worden door het bevoegd gezag aanvullende mitigerende maatregelen verlangd. Dit dient dan te worden verwerkt in het ecologisch werkprotocol.

Om te ecologische functie van het gebied te versterken, kan worden overwogen natuurinclusief te ontwikkelen. Dit kan vrij eenvoudig door naast de als mitigerende maatregel aan te brengen paarverblijven voor de gewone dwergvleermuis, ook verblijfplaatsen voor andere (functies voor) vleermuizen en / of voor broedvogels aan te brengen.

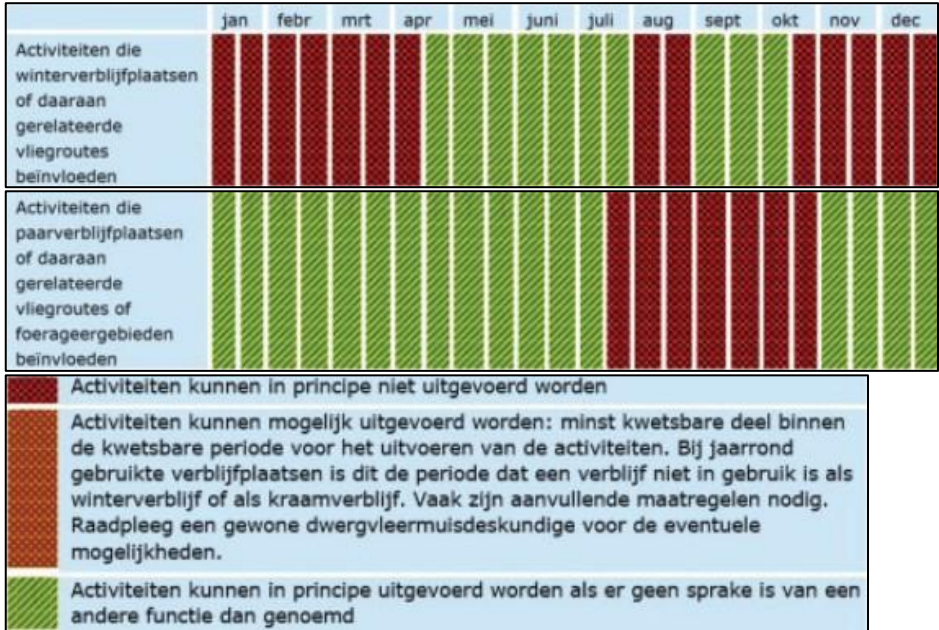
Bijlage 1: Kaart resultaten vleermuisonderzoek

Bijlage 2: Foto's verblijfplaatsen vleermuizen

Bijlage 3: Ecologisch werkprotocol

Ontwikkeling Sportlaan 125 Den Haag	
Soorten	Gewone dwergvleermuis en algemene broedvogels
Werkbare periode kennisdocument	De werkzaamheden dienen uitgevoerd te worden buiten de kwetsbare periode, maar binnen de actieve periode van de gewone dwergvleermuis (figuur 1). Figuur 1: Overzicht werkbare periode (Bron: Kennisdocument Gewone dwergvleermuis) De kwetsbare periode betreft bij een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis de periode van half juli – eind oktober. Bij winterverblijven van de gewone dwergvleermuis geldt de periode half oktober – begin april. De optimale periode voor het ongeschikt maken van de in het projectgebied aanwezige verblijfplaats is april – half juli. Dit is echter deels ook afhankelijk van de weersomstandigheden. Bij een zachte winter kan de verblijfplaats eerder ongeschikt gemaakt worden. Het is raadzaam om hierbij een deskundige op het gebied van vleermuizen te raadplegen. Voorwaarde hierbij is dat de functionaliteit van de nestlocaties gewaarborgd blijft. Hiertoe dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.
Mitigerende maatregelen	De mitigerende maatregelen welke uitgevoerd dienen te worden omvatten: - Voorafgaand aan het ongeschikt maken van de huidige verblijfplaats, dienen in de directe omgeving van het projectgebied, binnen 100m van de huidige verblijfplaats, vier tijdelijke verblijfplaatsen worden geplaatst. Deze tijdelijke verblijfplaatsen dienen een afmeting te hebben van circa 50cm hoog, 20cm breed en 1-2 compartimenten te hebben. Het schoolgebouw dat grenst aan het projectgebied zou hiervoor een geschikte locatie kunnen zijn. Vervangende paarverblijven dienen uiterlijk half februari geplaatst te zijn. - In de nieuwe situatie dienen nieuwe paarverblijven voor de gewone dwergvleermuis beschikbaar te zijn. Hiertoe dienen ten minste vier verblijfplaatsen verwerkt te worden in de nieuwbouw. Deze worden bij voorkeur zodanig geplaatst dat deze de huidige situatie benaderen. Er dient voorkomen te worden dat deze verblijfplaatsen door straatlantaarns of ander kunstlicht worden beschenen. - Het type verblijfplaats en de locatie waar deze in de nieuwe situatie gerealiseerd worden, dienen in overleg met een deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis te worden vastgesteld en opgenomen te worden in de bouwtekeningen. Hierbij wordt uitgegaan van ten minste vier verblijfplaatsen. Deze kunnen worden gerealiseerd door kasten te verwerken in de spouwmuur of door aan de buitenzijde van de nieuwbouw kasten aan te brengen

Bijlage 3: Ecologisch werkprotocol

	Potentiële locatie tijdelijke verblijfplaatsen - Enkele dagen voor aanvang van de sloop wordt het projectgebied geïnspecteerd op het gebruik door vleermuizen om na te gaan of de genomen maatregelen effectief zijn geweest. - De werkzaamheden worden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen uitgevoerd. Wanneer dit niet mogelijk is, dient een deskundige op het gebied van broedvogels te worden geraadpleegd.
Periode	<u>December 2017:</u> - Plaatsen tijdelijk verblijven gewone dwergvleermuis - Inspectie crypte op overwinterende vleermuizen <u>Januari – maart 2018:</u> - Verwijderen begroeiing en ongeschikt maken potentiële nestlocaties - Vastleggen type en locatie verblijfplaatsen in nieuwe situatie <u>April 2018</u> - Ongeschikt maken huidige verblijfplaats gewone dwergvleermuis en overige potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen <u>April 2018 – oplevering nieuwbouw:</u> - Realiseren nieuwe verblijfplaatsen in nieuwe situatie
Onverwachte aanwezigheid	Indien tijdens werkzaamheden onverhoopt vleermuizen of broedgevallen van algemene broedvogels worden aangetroffen, dienen de werkzaamheden direct te worden gestaakt en dient een deskundige op het gebied van de betreffende soortgroep te worden geraadpleegd.
Expert begeleiding	De volgende handelingen vinden plaats onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis: - Advisering plaatsing tijdelijke en permanente verblijfplaatsen - Inspectie crypte - Inspectie bebouwing na het ongeschikt maken van huidige verblijfplaatsen voorafgaand aan de sloop - Controleren of de werkzaamheden conform protocol worden uitgevoerd - Bevredigende oplossing zoeken bij onverhoopt aantreffen tijdens uitvoering werkzaamheden